

Постановка проблеми. Геополітичне розташування України дозволяє організовувати туристичні потоки, що в значній мірі може вплинути на пом'якшення безробіття та подолання бідності в окремих регіонах України, зокрема в Полтавській області. Туризм, його індустрія в умовах євроінтеграції – це міжгалузевий господарський комплекс, який являє собою інтегровану систему галузей, виробництв і видів діяльності, об'єднаних спільністю мети та суспільним призначенням задовольняти потреби населення у проведенні дозвілля н подорожі шляхом створення та реалізації туристичного продукту. Існують різні види і форми туризму – внутрішній, міжнародний, самодіяльний, організований, ближній, дальній, пізнавальний, водний, гірський, автомобільний, пішохідний, спортивний та ін. На початку третього тисячоліття туристичний обмін прогнозується розвиватися більш інтенсивно між регіонами ніж усередині регіонів. Проте все чіткіше відслідковується тенденція до посилення взаємо обмінів туристами між сусідськими країнами за умов нормальних стосунків між ними ти між країнами, що мають споріднені мови. Наприклад, населення в українсько-польських єврорегіонах (українці й поляки) не відчують мовного бар'єру, що сприяє зміцненню туристичних зв'язків.

Аналіз основних досліджень і публікацій у яких започатковано розв'язання проблеми. Проблеми розвитку туристичної діяльності розглядаються в економіко-географічному (регіональному) аспекті А.П. Голіковим, Д.Балджи, М.В. Багровим, Ю.А. Веденіним, О.В. Лихоманковим, І.Т. Твердохлебовим та ін. Однак багато питань комплексного розвитку підприємництва в галузі туризму залишаються недостатньо вивченими.

Мета дослідження - дати оцінку туристичної галузі в державі, регіоні. Запропонувати основні напрями розвитку підприємництва в цій галузі.

Результати дослідження. Розвитку туризму сприяє Всесвітня туристична організація (ВТО), заснована у 1975 р., членами якої є вже понад 130 країн світу, в тому числі й Україна, основні показники туристичної діяльності якої за останні роки додають оптимізму. Європейський туристичний регіон поділяється на 5 субрегіонів: Північний, Західний, Центрально-Східний, Південний та Східно-Середземноморський. Найбільшим за площею є Центрально-Східний, до якого належить Україна та ще 20 європейських країн. Це колишні соціалістичні країни Центральної та Східної Європи.

Для всіх країн Європейського туристичного регіону характерне зростання обсягів зовнішньоекономічної діяльності у галузі туризму в умовах формування відкритої економіки. В даних умовах постає проблема теоретико-методологічних підходів до визначення показників-індикаторів, що характеризують туристичну діяльність та визначення пріоритетів туристичних країн Євросоюзу.

Як базові можуть бути вибрані наступні показники-індикатори конкурентних переваг для відповідного кола країн:

- рівень забезпеченості туристичними ресурсами для виходу на пізнавально-розважальний, рекреаційно-оздоровчий та діловий сегменти світового ринку туристичних послуг (бальна оцінка від 1 до 3 балів);
- ефективність туристичної діяльності (грошові надходження від туризму на 1000 жителів);
- масштаби туристичної діяльності (кількість іноземних туристів);
- напрямок та інтенсивність туристичної діяльності (сальдо туристичного балансу);
- рівень розвитку сфери послуг (частка послуг у структурі ВВП);

При оцінці конкурентних переваг необхідно враховувати рівень розвитку пов'язаних та підтримуючих галузей (густота транспортних шляхів, кількість міжнародних аеропортів, забезпеченість засобами зв'язку).

По кожному індикатору визначається рейтингової оцінка як в цілому по державі між регіонами так і всередині регіонів – 1 бал найгірша ситуація 5 – найкраща ситуація.

За станом ринкового середовища туристичної діяльності найкращі позиції в міжнародному регіоні, куди входить Україна, мають Угорщина та Польща. Конкурентні позиції туристичних підприємств України на ринку туристичних послуг міжнародного регіону можна оцінити як середні.

Сьогодні в Україні активізується туристичний транскордонний, зокрема в межах українсько-польських єврорегіонах, бізнес. З цією метою проходить регіоналізація, зокрема польсько-українських транскордонних коридорів, які сприяють розвитку сільського туризму (агротуризму).

Наприклад, в українсько-польських відносинах особливого значення набуває розробка погоджених програм модернізації транспортної інфраструктури, будівництва автомагістралей.

В Україні створено акціонерне товариство "Українські транспортні коридори", яке займається розробкою і реалізацією проектів щодо міжнародних транспортних коридорів. У 2003 р. були затверджені до будівництва декілька нових автошляхів. Зокрема, Краковець – Підгайці. Протяжність – 181 км. Дорога проходить територією Львівської та Тернопільської областей, починається на кордоні з Польщею в районі м. Краковець і примикає до дороги Західний кордон України (Косини) – Київ. У функціонуванні транспортного коридору Гданськ – Одеса зацікавлені як Польща, так і Україна. Його довжина становить 1514 км залізничним і 961 км автошляхами. При цьому першочергового значення набуватимуть комбіновані перевезення цінних вантажів, пасажирів, туристів.

Усе це в польсько-українському туристичному бізнесі і є процесом концентрування за ознакою територіальної близькості підприємств із

споріднених сфер економіки, що сьогодні називають кластеризацією. До туристичних кластерів зараховують групи підприємств, сконцентрованих географічно в межах регіону, які спільно використовують спеціалізовану туристичну інфраструктуру, локальні ринки праці, адаптуючись до умов зовнішніх туристичних послуг.

Згідно даних статистики 15 млн. населення України (1/3 частина) щороку відпочиває за кордоном. Це свідчить, що українці є свого роду інвесторами у зарубіжних країнах. В Туреччині в 2004 році за рахунок розвитку туристичної галузі отримано 16 млрд. доларів у державному бюджеті. Підприємці Туреччини із звичайного узгір'я або печери, вигадавши давню легенду, організувавши ефективну рекламу, виготовивши сувенірні вироби, будують готелі кафе, бази відпочинку Греція щороку приймає 11 млн. туристів В Єгипті маючи 10 % території придатної для проживання людей відвідує до 6 мільйонів населення. В кілька разів менше відвідують Україну іноземні туристи, зокрема із країн СНД.

Туристична асоціація України вже декілька років пропонує внести в законодавство зміни, стосовно нульової ставки на ПДВ на в'їздний туризм. В багатьох країнах світу іноземний туризм активно працює на імідж держави. За даними всесоюзного банку Україна посідає останнє місце серед європейських країн. Індустрія туризму в Україні розвивається дуже повільно і фрагментально. Певні успіхи має оздоровчий туризм - привабливі санаторії Трускавця, Моршина, Криму, Миргороду. Величний Київ, аристократичний Львів, затишний Ужгород, романтична Софіївка в Умані мають доходи від туризму.

Полтавська область поряд із Донецькою, Житомирською, Київською (без м. Києва), Луганською, Сумською, Тернопільською, Хмельницькою, Чернігівською має найнижчий показник відвідувань серед регіонів України (табл.1).

Таблиця 1.

Групування регіонів України за кількістю відвідувань іноземними туристами (2005р) .

Кількість відвідувань	Регіони України
до 1 тис.	Донецька, Житомирська, Київська (без м. Києва), Луганська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Чернігівська області.
1-2 тис.	Вінницька, Кіровоградська, Рівненська, Херсонська, Черкаська області.
2-3 тис.	Волинська та Дніпропетровська області.
3-5 тис.	Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Миколаївська, Харківська області.
5-10 тис.	Чернівецька область.
10-20 тис.	м. Севастополь.
20-50 тис.	Львівська та Одеська області.
понад 50 тис.	м. Київ і АР Крим.

Джерело: Туризм в Україні. Статистичний бюлетень.» - К.: Державна туристична адміністрація України. 2005.

Багатовікову культурну спадщину має Полтавщина. Основу матеріальної бази Полтавського відділення «Полтаватурист» Українського акціонерного товариства по туризму та екскурсіях «Укрпрофтур» складають три туристських готелі та чотири туристських бази на 3521 місце, в т. ч. постійно діючих - 2055. В області діють 5 бюро подорожей та екскурсій, які організують транспортні екскурсії для населення, відповідають за екскурсійне обслуговування населення на власних та орендованих базах відпочинку. Для місцевих жителів, а також для гостей розроблено понад 100 туристських екскурсійних маршрутів, пов'язаних з життям і творчістю видатних діячів науки та культури: письменника І. П. Котляревського, математика М. В. Остроградського, інженера Н. Л. Духова, хірурга М. В. Скліфосовського, письменників Г. С. Сковороди, В. Г. Короленка, М. В. Гоголя, В. Симоненка, легендарної народної поетеси Марусі Чурай, композиторів М. Лисенка, І. Дунаєвського, О. Білаша, Платона та Григорія Майбород. Матеріально-

технічна база Полтавського обласного відділення «Полтаватурист» наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Матеріальна база Полтавського обласного відділення «Полтаватурист»

Назва закладів	Кількість місць	
	всього	у т. ч. цілорічної діяльності
Полтавський туркомплекс	781	581
у т. ч.: готель «Турист»	431	431
турбаза «Зелена діброва» (с. Копили Полтавського району)	350	150
Туристський готель «Кремень» (м. Кременчук)	677	411
Філія турбази «Сонячна» (с. Липове Глобинського району)	266	
Туристський готель «Україна» (м. Миргород)	302	302
Турбаза «Нові Санжари» (сmt. Нові Санжари)	416	120
Турбаза «Кротенківська» Полтавського бюро подорожей та екскурсій (Полтавський район)	298	60
Всього	3521	2055

Джерело: Полтавська область: природа, населення, господарство. Географічний та історико-економічний нарис. Вид. 2-ге доповнене і перероблене. За редакцією К.О. Маца/ Полтава: Полтавський літератор, 1998. – 336 с.

Популярністю у гостей Полтави користуються тематичні екскурсії по місцях, пов'язаних з обороною Полтави під час шведської навали. Кожного року в області відкриваються нові туристичні та екскурсійні маршрути. Із останніх відкритих туристичних маршрутів популярністю користуються кінно-верхові маршрути по Полтавщині та узбережжі Кременчуцького моря, маршрути на човнах по річках Псьол та Ворскла, автобусні маршрути для школярів по місцях козацької слави (Запоріжжя – Хортиця), подорожі в зарубіжні країни – залізничні, повітряні, автобусні. Пізнавальними є екскурсійні маршрути – «Дорога до храму», «Голодомор на Полтавщині», «Репресована Полтава» та ін. Дуже цікавою і перспективною формою відпочинку, яка практикується філіалами «Полтаватурист», є організація спортивно-трудова та оздоровчо-трудова таборів для підлітків, де відпочинок поєднується з роботою –

збиранням овочів або фруктів; сімейний відпочинок трудящих в сільській місцевості на кооперативній основі з використанням для цього житлових будинків сільських мешканців. Слід відзначити, що можливості для розвитку туристичної і екскурсійної діяльності в області далеко не вичерпані. Полтавщина має багато мальовничих місць відпочинку, історичних пам'яток та інших визначних дат – 300-річчя Полтавської битви, 200-річчя з дня народження Миколи Гоголя, Нові Санжари є історичним регіоном де був знайдений найбільший скарб в історії України – все це здатне привернути увагу туристів як із інших регіонів України, так і зарубіжних країн.

Висновки. Для вирішення проблеми розвитку туризму в регіонах України недостатньо оголосити 2008 рік роком туризму, потрібні радикальні міри: по-перше - будівництво і реконструкція шляхової мережі, готельного та ресторанного господарства; по друге - інформаційне забезпечення та ефективна реклама; по-третє підготовка кадрів підприємців туристичної діяльності; по – четверте, пільгове оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності що розвивають туристичну діяльність.

Використані джерела:

1. Бочан І.О., Михасюк І.Р. Глобальна економіка:- К.: Знання, 2007. С. 228.
2. Полтавська область: природа, населення, господарство. Географічний та історико-економічний нарис. Вид. 2-ге доповнене і перероблене. За редакцією К.О. Маца/ Полтава: Полтавський літератор, 1998- 336 с.
3. Н. Рудько. Ласкаво просимо, або невеселі роздуми про туристичне сьогодні України/ Газ. Полтавська громада № 5 від 24-30 вересня 2007 р.